

AZ ELVESZTETTEK, ÉS AZ Ő VESZTESÉGÜK

Evanescent people and what they lost

Hegedűs Evelin Alexandra

Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar

Festő szak, Második évfolyam

Témavezető: Prof. Somody Péter, tanszékvezető, egyetemi docens

„A „Holland kultúra a 17. században” című könyvében Johan Huizinga holland történész nagyon érzékletesen határozza meg a barokk kultúrát: „Mindent uralnak a pompa és méltóság, a színpadias gesztusok, a szigorú szabályok, a tanítás zárt rendszere; az eszmény az egyház és az állam feltétlen tisztelete. Államformaként a monarchiát istenítik, ugyanakkor mindenki a saját országát dicsőíti, a korlátlan nemzeti egoizmus és az autonómia alapját. A közélet halálosan komolyan vett fennkölt szólásokban zajlik. Fénykorát éli a pompás egyformaságban megnyilvánuló luxus és parádé.” ” (Barokk stílus, Harmathné Szilágyi Anna és Körber Ágnes fordításában, Vince Kiadó, 1999)

Az emberek e „nagy világszínházának” a barokk művészet pompázatos alkotásai adtak színteret, kellékeket.

„A darab folyamán a „világ” a darab valamennyi szereplőjének, legyen az király vagy koldus, átnyújtja társadalmi állásának tárgyi kellékeit. A színész egy ajtón, a „bölcső”-n keresztül lép a színpadra, és egy másikon, a „sír”-on keresztül hagyja el. A kilépő szereplőtől elveszik a kellékeket, s ez az a pont, amikor felismeri, vajon jól játszotta-e a szerepét. A Pieter Boel festményén látható uralkodói jelvények ennek a drámai pillanatnak az illusztrálására szolgálnak; ekkor dől el, mennyiben volt a barokk kor emberének élete „látszat” vagy „csalódás”. Calderón szerint csak a Koldus és a Bölcsesség mentes a fennhéjázástól és a hiúságtól. Csak ők értik meg a darab morális tanulságát, ezért csak ők menekülnek meg a kárhozattól. Ha a függöny lehull, csupán a „négy végső dolog”, a halál, az utolsó ítélet, a menny és a pokol marad.” (Barokk stílus, Harmathné Szilágyi Anna és Körber Ágnes fordításában, Vince Kiadó, 1999)

Habár a 17. századi holland kultúrából teljes egészében hiányzik a színpadiasság, a holland barokk művészetben is megjelenik a Vanitas műfaj – egy sokkal visszafogottabb formában-, amelyben a festők erőszerezettel emlékeztetik a gazdag polgárokat életük, anyagi értékeik múlandóságára.

Ez a műfaj napjainkig öröklődik, átalakul, formálódik, kifejező eszközeinek tárháza bővül, nyelvezete változik. Számomra például a daguerrotípiá (halottakról készült fotók, főleg portrék) is értelmezhető egyfajta Vanitas képként, hiszen egyértelműen emlékeztetnek arra, hogy a halál bármikor, bárkit utolérhet. Ezt a gondolatot folytatva én az élő emberekről készült régi, megsárgult fotókat is egyféle daguerrotípiának értelmezem – hiszen bár a szereplők a fotó készültekor még éltek, de a jelenben, mikor a képet szemlélem, már régen halott, vagy a fiatalságukat elvesztett emberek -, így véleményem szerint azok is a Vanitas

műfajba sorolhatók. Ezzel a meggyőződéssel készítettem el a pályamunkámat, amihez egy ilyen régi fotó szolgált alapul.

A nagyapám pár évig velünk élt, mikor kicsi voltam, majd a betegségei miatt nyugdíjas otthonba vittük, és onnantól egyre ritkábban láttam, és nem beszélgettünk sokat. Körülbelül 12 éves lehettem, mikor meghalt. Az élete végére csak pár ruha, meg egy kis aktatáskányi holmi maradt meg. A táska tartalmát csak évekkel később néztük meg. Régi iratokat, igazolványokat, ballagási meghívókat, és sok-sok régi fényképet találtunk benne. Amint először megnéztem a képeket, elhatároztam, hogy festeni fogok róluk, de sokáig nem tudtam, hogy is használjam fel őket. Nem akartam egy az egyben megfesteni őket, mert az nem fejezné ki az érzéseimet irántuk.

A nagyapámról készült kép nem is lett egy fotó lemásolása. Azzal, hogy a háttérnek színt adtam, az alakot pedig egy nem túl konkrét módon megfestve, monokrómban hagytam, az elmúlás érzését szerettem volna kelteni /fokozni. Egy épület, az ember környezete fölújítható, újravakolható, újrafesthető, és talán szebb lesz, mint új korában, de az ember egyszeri, az élete mindenképp elmúlik, az ember nem újítható föl (a plasztikai sebészek bármit mondjanak is), és annak az emlékét, hogy milyen volt egykor, csak néhány apróság, vagy semmi nem őrzi meg. Az otthonunk, a környezetünk, mindennapi használati tárgyaink csak életünk „színjátékának” diszletei és kellékei, amit egyszer elkerülhetetlenül magunk mögött kell hagynunk. Ezzel a festménnyel, és a még ezt követő néhányval ezt a gondolatot szeretném kifejezni, de mindenféle erős drámaiság nélkül.

Anyagok: Vászon, enyv, enyv-diszperzit-lenolaj-víz alapozás. Erre szénrel és pitkrétával vázoltam. Az első vázlatot elrontottam, és vizes temperával le/elkentem, ami a további munkához viszont egy jó alapot adott. Az alakot ezután csomagolópapírra rajzoltam, majd kivágtam, és sablonként használtam. Felragasztottam a vászonra, majd megrajzoltam a padló kövezetét, és a háttérrel. A házfalat fehér erősen hígított olajfestékkel kentem le úgy, hogy az alatta lévő maszatos tempera réteg áttetsző maradjon, és hagytam megfolyni is egy kicsit, hogy így keltsék régi, kopottas hatást. A száradás után a sablont körberajzoltam, eltávolítottam. A figura alapjául kávé-diófapác keveréket használtam, ami szintén megfolyt. Erre jól föl hígított olajfestékkel mentem rá újra és újra, míg a megfolyó festékből mégis kirajzolódott a kívánt alak. A figura környezetében komplementer színeket használtam, pirosat és zöldet, de csak megtörve azokat más színekkel. Az ajtóknak visszatörléssel adtam kopottas jelleget, a lépcsők alatti beültetetlen kertet festőkéssel és híg olajfestékkel vittem föl. Ebbe hagytam, hogy kicsit belefolyjon a lépcsők fehérje. Úgy döntöttem, hogy megőrzök

valamennyit az alak megfolyásaiból, ezért a kövezetet szintén áttetszően festettem meg. Azért festettem a nagyapám alakját koszorúval, és monokrómon hagyva, mintha egy régi, kopott fényképről lenne kivágva, mert ő a múlandóságot képviseli a képen. Ennek ellenére mégis ő a központi elem, és habár nem pont a padló kövezet perspektívikus pontjában helyezkedik el, az a tekintetet mégis ráirányítja. Az öltöny, a cigaretta, és a magabiztos kiállás – amennyire én tudom – mind az élete fénykorának hozzátartozói voltak, melyeket öregkorára, és a halálával végleg elveszített. Ez a gondolat is a Vanitas képekhez rokonítja a festményt.